From: VNG <info@vng.nl>
Sent: donderdag 4 mei 2023 14:36:14
To: Info
Cc:
Subject: Lbr. 23/016 - Actuele opgaven asielopvang, huisvesting statushouders en integratie

Voorzichtig: deze mail komt van buiten onze omgeving. LET OP PHISHING. Controleer links en bijlagen in de e-mail goed!

Lbr. 23/016 - Actuele opgaven asielopvang, huisvesting statushouders en integratie

4 mei 2023

Geachte leden van college en gemeenteraad,

Het kabinet heeft op vrijdag 28 april bekendgemaakt dat er de komende periode wederom grote aantallen asielzoekers worden verwacht. Dit betekent dat de opgaven op het gebied van opvang, huisvesting en integratie nog groter worden. Dat baart de VNG zorgen: door de stijgende aantallen neemt de druk op gemeenten, uitvoeringsorganisaties, de woningmarkt en sociale voorzieningen verder toe. De asiel- en huisvestingsopgave komt bovendien naast de omvangrijke taak om ontheemden uit Oekra�ne op te vangen.

Het staat buiten kijf dat moet worden voorkomen dat er opnieuw schrijnende situaties in de asielopvang ontstaan, zoals we die afgelopen zomer gezien hebben. Tot op heden hebben gemeenten en veiligheidsregio's zich daarvoor tot het uiterste ingespannen. Voor komend jaar staat Nederland echter een gigantische uitdaging te wachten, die valt of staat met de juiste ondersteuning vanuit het rijk – beleidsmatig, organisatorisch, financieel en qua menskracht. Het gaat dan niet alleen om het organiseren van opvang, maar ook om voldoende slagkracht op het gebied van wonen, zorg, onderwijs, inburgering en veiligheid. We constateren dat het rijk tot op heden onvoldoende structurele oplossingen biedt. Er zijn onder de huidige omstandigheden dan ook geen garanties te geven dat alle opgaven kunnen worden uitgevoerd.

Op vrijdag 28 april heeft het kabinet ook de Voorjaarsnota gepresenteerd. In deze ledenbrief informeren wij u over de inzet van de VNG met betrekking tot de cijfermatige opgaven, de verwachte impact op gemeenten en de onderdelen uit de Voorjaarsnota die raken aan migratie.

Download

- Volledige brief: Actuele opgaven asielopvang, huisvesting statushouders en integratie

Dit bericht is verzonden door de VNG.
Lees onze proclaimer.

Aan de leden

Datum
4 mei 2023
Ons kenmerk
U202300344
Lbr. 23/016
Telefoon
070 – 373 83 93

Onderwerp
Actuele opgaven asielopvang, huisvesting statushouders en integratie

Geachte leden van college en gemeenteraad,

Het kabinet heeft op vrijdag 28 april bekendgemaakt dat er de komende periode wederom grote aantallen asielzoekers worden verwacht. Dit betekent dat de opgaven op het gebied van opvang, huisvesting en integratie nog groter worden. Dat baart de VNG zorgen: door de stijgende aantallen neemt de druk op gemeenten, uitvoeringsorganisaties, de woningmarkt en sociale voorzieningen verder toe. De asiel- en huisvestingsopgave komt bovendien naast de omvangrijke taak om ontheemden uit Oekraïne op te vangen.

Het staat buiten kijf dat moet worden voorkomen dat er opnieuw schrijnende situaties in de asielopvang ontstaan, zoals we die afgelopen zomer gezien hebben. Tot op heden hebben gemeenten en veiligheidsregio's zich daarvoor tot het uiterste ingespannen. Voor komend jaar staat Nederland echter een gigantische uitdaging te wachten, die valt of staat met de juiste ondersteuning vanuit het rijk – beleidsmatig, organisatorisch, financieel en qua menskracht. Het gaat dan niet alleen om het organiseren van opvang, maar ook om voldoende slagkracht op het gebied van wonen, zorg, onderwijs, inburgering en veiligheid. We constateren dat het rijk tot op heden onvoldoende structurele oplossingen biedt. Er zijn onder de huidige omstandigheden dan ook geen garanties te geven dat alle opgaven kunnen worden uitgevoerd.

Op vrijdag 28 april heeft het kabinet ook de Voorjaarsnota gepresenteerd. In deze ledenbrief informeren wij u over de inzet van de VNG met betrekking tot de cijfermatige opgaven, de verwachte impact op gemeenten en de onderdelen uit de Voorjaarsnota die raken aan migratie.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten
Nassaulaan 12 Den Haag | Postbus 30435 | 2500 GK Den Haag
070 - 373 83 93 | info@vng.nl

Opvang asielzoekers en Oekraïners

Asielopvang: ophoging capaciteitsbesluit COA
Het kabinet verwacht, op basis van de huidige inzichten uit de Meerjarige Productieprognose van het ministerie van JenV, dat er dit jaar ruim 70.000 personen in Nederland asiel aanvragen. Dit heeft consequenties voor het capaciteitsbesluit, waarin het benodigde aantal opvangplekken voor het COA wordt vastgesteld. Op basis van deze instroomcijfers wordt het aantal opvangplekken voor 1 januari 2024 verhoogd van 75.500 naar 77.100. Hieronder vallen ook 3.660 plekken voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv).

De staatssecretaris van JenV informeert gemeenten binnenkort per brief over wat het capaciteitsbesluit betekent voor de opgave per provincie. In deze brief gaat de staatssecretaris ook in op de benodigde versterking van de governance, met name de Provinciale Regietafels (PRT's). Hiertoe zal de komende weken door het rijk en de medeoverheden een voorstel worden uitgewerkt. Ook de VNG acht het van belang dat de PRT's verstevigd worden; nu is niet overal de benodigde capaciteit en slagkracht voor handen. Een goed functionerende PRT kan bijdragen aan provinciale (en/of regionale) afspraken over opvang tot en met integratie, het wegnemen van juridische en planologische belemmeringen en (indien gewenst) uitruil van de verschillende opgaven tussen gemeenten.

De 77.100 plekken moeten zoveel mogelijk bestaan uit (nood)opvangplekken bij het COA. Bedden in de gemeentelijke crisisnoodopvang tellen mee als opvangplek, maar de insteek blijft dat er gewerkt wordt aan het vinden van duurzame opvangplekken zodat crisisnoodopvang niet meer nodig is. Per 1 juli 2023 stopt de regierol vanuit de veiligheidsregio's ten aanzien van de crisisnoodopvang. Er zijn CNO-locaties die ook na 1 juli 2023 open blijven. Dit is maatwerk dat door de betreffende gemeente in overleg met het COA wordt vormgegeven. De geldende financiële maatregelen blijven hiervoor van kracht.

Prognose asielzoekers 2024
Ook in 2024 voorziet het kabinet een forse toename van het aantal asielzoekers, waardoor het capaciteitsbesluit voor 1 januari 2025 naar verwachting substantieel hoger ligt. Over de exacte aantallen doet het kabinet nog geen uitspraken; dit volgt pas bij het capaciteitsbesluit komend najaar. De VNG vindt het – juist omdat het naar verluidt om grote aantallen gaat – onwenselijk dat het kabinet ervoor kiest de opgaven gefaseerd aan gemeenten mede te delen. Normaliter wordt een capaciteitsbesluit voor de komende twee jaar genomen, en maakt het rijk voor medeoverheden en partners inzichtelijk wat dit betekent. De VNG heeft het kabinet verzocht om ook nu provincies en gemeenten zo spoedig mogelijk, bij voorkeur voor de zomer, mee te nemen in de lange termijn visie en de prognoses.

Opvang ontheemden Oekraïne
Naast de opvang van asielzoekers, verzorgen gemeenten al ruim een jaar de opvang en ondersteuning van ontheemden uit Oekraïne. Op 16 december jl. heeft de staatssecretaris van JenV gemeenten en veiligheidsregio's verzocht om vóór 1 juli 2023 op te schalen van 75.000 naar 90.000 gemeentelijke opvangplekken. Het ministerie van JenV stelt nu dat er op basis van de laatste prognoses geen aanleiding is om de doelstelling voor 90.000 opvangplekken bij te stellen. Hierover stuurt de staatssecretaris op korte termijn een brief aan gemeenten.

Omdat het ministerie de situatie in Oekraïne te onvoorspelbaar vindt om verder vooruit te kijken, komt de staatssecretaris uiterlijk 1 juli 2023 terug op het benodigde aantal gemeentelijke opvangplekken per 1 januari 2024. Voor de VNG is het essentieel dat gemeenten en veiligheidsregio's de kosten voor opvang van ontheemden vergoed krijgen, conform de huidige afspraken, tot de taken zijn afgerond of overgedragen. Ook is het voor de VNG zaak de impact van de opvang van asielzoekers en Oekraïners op gemeenten niet los van elkaar te zien.

In maart jl. is door het kabinet besloten dat de toepassing van de Europese Richtlijn Tijdelijke Bescherming voor "derdelanders" onder de ontheemden uit Oekraïne, verlengd wordt tot 4 september aanstaande. Momenteel wordt in overleg tussen alle betrokken partijen gewerkt aan een aanpak om de uitstroom van derdelanders uit de gemeentelijke opvang rond die datum vorm te geven. Hiertoe wordt onder meer een voorstel uitgewerkt waarin de derdelanders die een asielaanvraag indienen, gefaseerd worden overgeplaatst naar COA-opvang. U wordt hierover binnenkort nader geïnformeerd.

Huisvesting statushouders: taakstelling 2023-II

De taakstelling voor huisvesting van statushouders is voor de tweede helft van 2023 vastgesteld op 27.300 personen. Dit is een ongekend grote opgave. De afgelopen periodes zijn gemeenten er als collectief steeds in geslaagd de taakstelling te behalen. Het is echter evident dat het in de huidige woningmarkt zeer ingewikkeld is voldoende woonruimte te organiseren. Gemeenten hebben immers niet alleen te maken met statushouders die moeten worden gehuisvest, maar ook met diverse andere (aandachts)groepen. Het is daarom van belang de huisvestingsopgave in de breedte te bezien en oog te houden voor de langere termijn. We roepen het rijk dan ook op regelgeving en investeringen zodanig in te richten, dat deze (zeker bij dalende instroom) benut kunnen worden voor diverse groepen woningzoekenden.

Spoedige huisvesting van statushouders in de gemeente blijft desalniettemin van groot belang. Niet alleen om uitstroom vanuit de asielopvang op gang te houden, maar vooral om een voorspoedige integratie van statushouders in hun toekomstige woongemeente te realiseren.

Het kabinet verwacht dat de taakstelling in 2024 verder stijgt. De VNG heeft het rijk nadrukkelijk verzocht de opgaven voor de aankomende taakstellingsperiodes zo vroeg mogelijk, en uiterlijk voor de wettelijk vastgestelde deadlines, naar gemeenten te communiceren.

Uit de crisis komen en blijven

Vervolg op bestuurlijke afspraken augustus 2022
In augustus 2022 hebben het rijk, de VNG, het Veiligheidsberaad en het IPO bestuurlijke afspraken gemaakt om uit de opvangcrisis te komen én te blijven. Het doel is om het opvang- en huisvestingslandschap structureel zo in te richten dat een goede landing van nieuwkomers in de maatschappij gestimuleerd wordt. Daarvoor is het noodzakelijk dat het rijk daadkracht toont, dat gemeenten in staat worden gesteld hun taken op het terrein van opvang tot en met integratie goed uit te voeren en dat alle betrokken partijen vanuit een integrale visie samenwerken.

Helaas moeten we constateren dat het rijk nog weinig voortvarendheid toont, in het bijzonder als het gaat om het realiseren van de Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen. In de bestuurlijke afspraken van augustus 2022 is afgesproken dat er versneld uitvoering wordt gegeven aan de

Uitvoeringsagenda, inclusief uitbreiding van duurzame kleinschalige opvanglocaties. Daarnaast staat in de Uitvoeringsagenda dat statushouders en evident kansrijke asielzoekers zo snel mogelijk in regionale opvanglocaties worden geplaatst (waardoor zij vroegtijdig aansluiting kunnen zoeken op de arbeidsmarkt en in de maatschappij) en dat er meerdere gemeenschappelijke vreemdelingenlocaties komen. Al deze elementen zijn cruciaal voor het gewenste opvanglandschap. We blijven dan ook hameren op het nakomen van de gemaakte afspraken en zijn hierover continu met het rijk in gesprek.

Spreidingswet
Voor evenredig gespreide asielopvang is het noodzakelijk dat er op korte termijn een uitvoerbare spreidingswet komt. De VNG vindt het onbegrijpelijk dat het wetsvoorstel – ondanks forse kritiek van onder andere de VNG, IPO, COA, Vluchtelingenwerk en de Raad van State – ongewijzigd aan de Tweede Kamer is gestuurd voor behandeling. Met het huidige wetsvoorstel worden de doelstellingen van de spreidingswet immers niet behaald. Op 25 mei is er in de Tweede Kamer een Ronde Tafelgesprek over de spreidingswet. De VNG neemt deel aan dit gesprek en zal de Kamercommissie een toelichting geven op onze weging van de effectiviteit en uitvoerbaarheid. Het is waarschijnlijk dat de wetsbehandeling in de Tweede Kamer pas na de zomer plaatsvindt. Over de ontwikkelingen rondom de spreidingswet informeren wij u op een later moment nader.

Impact op sociale voorzieningen

De oplopende aantallen asielzoekers, statushouders en Oekraïense ontheemden hebben impact op onder andere wonen, zorg, onderwijs, integratie, leefbaarheid en daarmee op het draagvlak. Om deze uitdagingen het hoofd te kunnen bieden, heeft de VNG het rijk gevraagd te komen met een samenhangende aanpak. Voldoende personele capaciteit is randvoorwaardelijk voor het leveren van de gevraagde prestaties. Momenteel vormen de zeer krappe arbeidsmarkt en het tekort aan onder meer docenten, artsen en gemeentelijk personeel een van de grootste belemmeringen. Het is daarom van belang dat het rijk stevige, integrale regie voert. Daarbij moet verkokering en regelgeving die elkaar tegenwerkt worden tegengegaan.

Maatregelen sociaal domein
Op aandringen van de VNG vond op vrijdag 17 februari een bestuurlijk overleg plaats over de impact van migratie op de verschillende beleidsterreinen. Naast de VNG waren hierbij de bewindspersonen van JenV, BZK, SZW, VWS en OCW aanwezig. Naar aanleiding van dit overleg is het rijk aan de slag gegaan met maatregelen die de druk op gemeenten als gevolg van migratie moet verlichten. Dit is geen in steen gebeiteld pakket; het is een ‘levende’ inventarisatie van knelpunten en mogelijke oplossingen. Hoewel het maken van financiële afspraken niet de primaire insteek is, benadrukken we dat gemeenten voor alle opgaven op het gebied van opvang tot en met integratie en de aanpalende voorzieningen voldoende middelen moeten krijgen. Voor de VNG is het daarnaast van belang dat de maatregelen uitvoerbaar zijn en daadwerkelijk een oplossing bieden voor (actuele) problematiek.

Het ministerie van VWS verkent bijvoorbeeld de mogelijkheden om migranten met een zorgachtergrond beter in te zetten in de zorgsector, om zo de personeelstekorten deels te ondervangen.

Ondertussen werkt het ministerie van OCW aan spoedwetgeving die ruimte creëert om het onderwijs aan nieuwkomers flexibeler vorm te geven, waardoor wachtlijsten voorkomen kunnen

worden. Met betrekking tot deze spoedwet heeft de VNG aangegeven dat het van belang is goed te kijken naar het passend beleggen van verantwoordelijkheden en naar toereikende financiering voor het nieuwkomersonderwijs (inclusief onderwijshuisvesting).

Een andere maatregel is een onderzoek naar belemmeringen van asielzoekers bij toetreding tot de arbeidsmarkt. Het ministerie van SZW verkent aanpassing van de regelgeving, die voorschrijft dat asielzoekers uitsluitend mogen werken met een tewerkstellingsvergunning, nadat zij zes maanden in procedure zijn en voor maximaal 24 weken per jaar. De VNG heeft recentelijk ook voor aanpassing van deze regels gepleit in een brief aan de staatssecretaris van JenV en de minister van SZW. Wij menen dat vroege arbeidsparticipatie bevorderlijk is voor het welzijn van asielzoekers en voor een goede landing in de samenleving, bijdraagt aan het oplossen van de tekorten op de arbeidsmarkt, het beroep op sociale voorzieningen vermindert en bovendien goed is voor het maatschappelijk draagvlak. Zeker gezien de recente gerechtelijke uitspraak over de toegang tot werk voor asielzoekers, rekenen wij erop dat het kabinet overgaat tot een spoedige aanpassing van het beleid.

Voorjaarsnota 2023

Extra investeringen Voorjaarsnota
Op 28 april jl. heeft het kabinet de Voorjaarsnota gepresenteerd. Omdat de asielopgave hoger is dan voorzien, doet het kabinet forse investeringen in de asielketen (o.a. IND, COA en Nidos). Ook gemeenten krijgen extra budget om hun taken op het gebied van opvang, huisvesting en inburgering uit te voeren. In de Voorjaarsnota staat hierover onder meer het volgende:

- Stabiele financiering voor het COA: in de Voorjaarsnota geeft het kabinet aan dat de vaste opvangcapaciteit van het COA stapsgewijs wordt uitgebreid naar 41.000 plekken, waardoor schommelingen beter kunnen worden opgevangen. De VNG pleitte eerder ook al voor een stabielere financieringsvorm; de verwachting is dat dit zorgt voor meer stabiliteit en rust in gemeenten.
- Flexwoningen: er wordt in tranches ruim € 300 miljoen beschikbaar gesteld voor het stimuleren van flexwoningen. In mei gaat de volgende tranche van de Regeling Huisvesting Aandachtgroepen open. De eerste tranche van de nieuwe stimuleringsregeling voor flexwoningen volgt na de zomer en zal goed zijn voor circa 10.000 flexwoningen (voor starters, statushouders, Oekraïense ontheemden en andere spoedzoekers).
- Huisvesting grote gezinnen: er wordt € 16 miljoen vrijgemaakt voor het aanpassen van woningen, zodat gemeenten gezinnen van statushouders met 7 of meer personen makkelijker kunnen huisvesten. Deze regeling zal vier jaar lopen.
- Inburgeringsvoorzieningen: de verwachte stijging van de asielinstroom werkt meerjarig door in de uitgaven aan de Specifieke Uitkering voor de inburgeringsvoorzieningen. Het bedrag dat gereserveerd is voor de SPUK is daarom gestegen.
- Aanpassing macrobudget participatiewet (BUIG): omdat een groot deel van de statushouders afhankelijk is van een bijstandsuitkering, worden de uitgaven als gevolg van de hogere huisvestingstaakstelling in 2023 naar boven bijgesteld.
- Oekraïne: het kabinet raamt in totaal € 2,7 miljard voor opvang en huisvesting van ontheemden. In het sociaal domein wordt € 10 miljoen voor kindregelingen geraamd en € 15 miljoen voor taallessen. In de meicirculaire stelt het ministerie van SZW meer informatie beschikbaar over de verdeling van de taalmiddelen. Daarnaast zijn in de Voorjaarsnota middelen opgenomen voor onder andere de verlenging van de regeling medische zorg

ontheemden (€ 220 miljoen), verlenging van de meerkostenregeling gemeentelijke zorg (€ 46 miljoen), nieuwkomeronderwijs (€ 170 miljoen) en tijdelijke onderwijshuisvesting (€ 318 miljoen). Op het gebied van onderwijs betreft het geen extra investeringen; het gaat onder meer om reeds bekende financiering die over 2022 en 2023 wordt verdeeld.

Het realiseren van een bestendig stelsel van opvang tot en met integratie vraagt om meer dan louter financiële inzet, maar met het oog op de enorme opgaven staan wij positief tegenover deze investeringen.

Benodigde middelen voor inburgering
De hogere aantallen statushouders hebben niet alleen effect op het aantal inburgeringstrajecten (waarvoor de Specifieke Uitkering wordt opgehoogd), maar ook op de uitvoeringskosten voor gemeenten (die gefinancierd worden via het Gemeentefonds). Op grond van de bestuurlijke afspraken uit augustus 2022 is het budget voor uitvoeringskosten in de septembercirculaire van 2022 opgehoogd. Uitgangspunt was daarbij dat gemeenten passende financiering ontvangen voor de uitvoering van de Wi2021, dus dat eventuele hogere (uitvoerings)kosten leiden tot een bijstelling van het budget. Om de inburgering echt goed vorm te kunnen geven, roept de VNG het rijk daarnaast op om financiering voor participatie binnen de Wi2021 mee te laten groeien met de instroom van statushouders en om de onderwijsroute (ook in financieel opzicht) goed te regelen.

Ontbrekende financiering Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen
Tot slot is het opvallend dat in de Voorjaarsnota geen middelen beschikbaar worden gesteld voor de Landelijke Vreemdelingenvoorziening (LVV) na 2023. Dit is opmerkelijk, omdat de landelijke uitrol van de LVV onderdeel is van het regeerakkoord en omdat de VNG en het rijk voornemens zijn hierover voor de zomer vervolgafspraken te maken. Dat het kabinet nu toch geen financiering beschikbaar stelt voor opvang en begeleiding van ongedocumenteerden is voor de VNG onaanvaardbaar; het gaat immers om een complexe doelgroep voor wie het reguliere instrumentarium van de migratieketen niet heeft gewerkt. Gemeenten mogen niet worden belast met openbare orde- en gezondheidsproblematiek van deze groep, terwijl er een werkende oplossing voor handen is. De VNG gaat spoedig met het ministerie van JenV in gesprek over wat deze ontwikkeling betekent voor het vervolg van de LVV.

Met vriendelijke groet,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr L.K. Geluk
Algemeen directeur